

Уманський державний педагогічний  
університет імені Павла Тичини  
Факультет соціальної та психологічної освіти  
Науково-дослідна лабораторія  
«Вдосконалення майстерності  
майбутнього психолога ім. Кагальняк А.І.»  
Кафедра психології



***«Актуальні питання психології:  
теорія, методика, практика»***

Матеріали  
XII-тої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції  
(Умань, 11-12 жовтня 2023 року)

Умань  
2023

- наполегливе прагнення досягнути намічених, але зазвичай нечітко визначених цілей;
- схильність збільшувати темп виконання своїх функцій;
- незвичайно висока швидкість розумових і фізичних реакцій.

Саме тому однією з професійно важливих якостей особистості педагога має бути його здатність чинити опір стресовим ситуаціям, або стресостійкість.

Під стресостійкістю розуміють сукупність особистісних якостей, які дозволяють людині переносити значні інтелектуальні, вольові й емоційні навантаження та перевантаження, зумовлені особливостями професійної діяльності без особливих шкідливих наслідків для цієї діяльності, оточуючих і свого здоров'я [2].

Стресостійкість педагога є однією з тих якостей, від якої залежить не лише успішність оволодіння професійною діяльністю, посилення продуктивності освітнього процесу, а й самореалізація педагога як особистості. Провідна роль у системі протидії стресу належить адаптації, яка полягає в ефективному вирішенні педагогічних проблемних ситуацій і завдань. В цілому ж можна говорити про те, що стресостійкість педагога проявляється в умінні долати емоційне напруження, придушувати негативні прояви в поведінці, викликані стресовими ситуаціями, проявляти витримку і такт [3].

### **Список використаних джерел**

1. Генсон М. Е. Керування освітою та організаційна поведінка. Львів: Літопис, 2002. 384 с.
2. Калошин, В. Ф. Філософське ставлення до стресу: психологічний практикум . *Управління школою*. 2017. № 46. С. 90–94.
3. Корольчук М.С. Психофізіологічні засади дослідження стресостійкості особистості. URL.: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Vchdpu/psy/2011\\_94/Korol1.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/psy/2011_94/Korol1.pdf)
4. Ожубко Г.В. Особливості емоційного вигорання педагогічних працівників *Наукові перспективи*. 2022. № 1(19). С. 445-455.
5. Смирнов Б. А., Долгополова Е.В. Психология деятельности в экстремальных ситуациях. Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. 276 с.

**Ілющенко Інна Олександрівна  
Хоменко Наталія Валеріївна  
Житомирський державний  
університет імені Івана Франка,  
м. Житомир**

## **ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З СОЦІОАДАПТАЦІЙНИМИ ТРУДНОЩАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Однією з провідних тенденцій сучасного етапу розвитку національної системи освіти є включення в освітній процес дітей, у яких наявні соціоадаптаційні труднощі. Вплив травматичних подій, пов'язаних з військовою агресією, значною мірою ускладнює повну адаптацію дітей із соціоадаптаційними труднощами в освітньому просторі та зумовлює потребу в необхідності наданні індивідуальної, психологічної підтримки під час організації та здійсненні корекційно-розвиткової роботи в закладах освіти.

Корекційно-розвиткова робота – це комплекс заходів із системного психолого-педагогічного супроводження дітей з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямований на корекцію порушень шляхом розвитку пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, мовлення та особистості дитини [2].

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття проводяться фахівцями із числа педагогічних працівників закладу освіти, педагогічними працівниками вчителями-дефектологами (вчителем-логопедом, сурдопедагогом, тифлопедагогом, олігофренопедагогом), які введені до штату закладів освіти відповідно до типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти та/або додатково залученими фахівцями, з якими заклад освіти або відповідний орган управління у сфері освіти укладають цивільно-правові договори. [3].

У період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття для учнів з особливими освітніми потребами (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу) можуть проводитися фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії Російської Федерації [3].

Соціоадаптаційні труднощі полягають у:

- дефіциті соціально-емоційної взаємодії – наприклад, від відхилення в соціальному вмінні зблизитись та неспроможності вести нормальну розмову до зниження вміння ділитися інтересами, емоціями, афектами та до неспроможності ініціювати соціальну взаємодію чи відповідати на неї.

дефіцит невербальної комунікації, яка використовується в соціальній взаємодії, – наприклад, від недостатньої цілісності вербальної та невербальної комунікації до порушень зорового контакту і мови тіла або до дефіциту в розумінні й використанні жестів та до повної відсутності міміки і невербальної комунікації.

- дефіциті уміння розвивати, підтримувати та розуміти стосунки – наприклад, від труднощів у регулюванні поведінки в різних соціальних ситуаціях до труднощів у спільних іграх на уяву і в зав'язуванні стосунків та до відсутності інтересу до однолітків.

- стереотипні або повторювані моторні рухи, стереотипне використання речей або мовлення (наприклад, прості моторні стереотипії, постукування предметами, ехолалія, ідіосинкратичні фрази).

- наполягання на подібності, негнучкість у дотриманні певного режиму, ритуалізовані зразки вербальної та невербальної поведінки (наприклад, засмученість через незначні зміни, труднощі з перервами, стійкі стереотипи мислення, потреба ходити однаковим маршрутом та їсти однакову їжу щодня).

- надзвичайно обмежені, зациклені інтереси, ненормальні з точки зору інтенсивності чи зосередженості (наприклад, сильна прив'язаність або захоплення незвичними об'єктами, надмірно обмежені чи стійкі інтереси).

- гіпер- або гіпочутливість до отриманої сенсорної інформації, незвичний інтерес до сенсорних особливостей навколишнього середовища (наприклад, очевидна байдужість до болю/ температури, негативна реакція на конкретні звуки чи текстури, надмірне обнюхування чи обмацування об'єктів, захоплення спогляданням світла чи рухів) [1].

Враховуючи особливості прояву соціоадаптаційних труднощів у дітей та впливу стресогенних факторів, пов'язаних з військовою агресією, дана категорія дітей потребує особливого підходу в організації корекційно-розвиткової роботи в умовах військового стану та потребує індивідуальної підтримки під час організації корекційно-розвиткової роботи.

Індивідуальна, психологічної підтримка під час організації та здійсненні корекційно-розвиткової роботи з дітьми із соціоадаптаційними труднощами в умовах військового стану, враховує той факт, що звична стереотипна поведінка та організація життя, як вдома, так і в закладі освіти дає такій дитині ілюзію стабільності та передбачуваності, все що виходить за межі цього, - призводить до стресу та непередбачуваних поведінкових реакцій. Це може бути емоційний сплеск, істеричні прояви, різкі агресивні рухи тощо. Будь яка зміна розпорядку дня може створити привід для додаткового емоційного

стресу. Таким дітям можна допомогти зрозуміти поведінку навколишніх людей та ситуацію, яку вони бачать, але не розуміють, за допомогою заздалегідь опрацьованих під час тренувань «соціальних історій» в тому числі у вигляді візуалізацій. Створення разом з дитиною цих історій, котрі пояснюють що відбувається навколо, пояснюють дитині реакції, на які чекають від неї під час реагування на надзвичайні ситуації. Це може допомогти дитині посилити розуміння інформації на рівні створення власного досвіду. Діти з соціоадаптаційними труднощами, які спілкуються за допомогою усного мовлення, може повторювати певні вислови в режимі нон-стоп, наприклад: «Все жахливо», «Ми всі помремо» і т. д.. Такі висловлювання можу віддаляти їх від однолітків та дорослих. Щоб допомогти дитині уникнути подібних тверджень, їй необхідно надати конкретну інформацію про ситуацію та допомогти їй зрозуміти, як її описати вербально відповідно до рівня розуміння дитини. Необхідно враховувати те, що діти потребують більше тренувань, часу, підтримки, настанов. Слід звертати увагу на прояви тривожності та занепокоєння, які будуть виражатись в міміці, жестах, зміні мовлення, інтонацій, нервозності. Дитина може прагнути та намагатись досягти ізоляції, відмовляється брати участь діяльності, яка пропонується на заняттях. Слід враховувати чутливість до невербальних повідомлень від дорослих та оточуючих людей, особливо інтонацій та виразу обличчя [4].

Отже, застосування технологій індивідуальної підтримки під час організації та здійсненні корекційно-розвиткової роботи з дітьми із соціоадаптаційними труднощами в умовах військового стану, сприятиме легшій адаптації дітей в освітньому просторі.

### **Список використаних джерел**

1. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі/ Укл.: Л.І. Прохоренко, Н.А. Ярмола, О.О. Набоченко та ін. К., 2021. 200 с.
2. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 588. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 05.10.2023).
3. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957: постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р. № 483. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2022-%D0%BF#n33>. (дата звернення: 05.10.2023).

4. Про методичні рекомендації "Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації" (розроблені ДУ "Український інститут розвитку освіти"): лист МОН від 03.08.2023 р. №1/11479-23. URL: [Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf](https://lyst.mon.gov.ua/1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf). (дата звернення: 05.10.2023).

**Кобець Олександр Володимирович**  
**Уманський державний педагогічний**  
**університет імені Павла Тичини,**  
**м. Умань**  
**Лантух Ігор Валерійович**  
**ПЗВО «Харківський інститут медицини**  
**і біомедичних наук»,**  
**м. Харків**

## **ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ВЕКТОРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я**

Відомо, що здоров'я виступає показником якості життя населення; чинником суспільного розвитку; важливим проявом соціальної справедливості, стабільності та індикатором виміру людських досягнень. Тобто, соціальне здоров'я означає здатність особистості всебічно контактувати із соціумом.

На думку Роббінса (1980), самим вагомим чинником, що впливає на соціальне здоров'я особистості виступає спосіб життя – 51-52 %. Тому не дивно, що супутником соціального здоров'я будь-якої особистості, особливо індустріального суспільства, є стрес.

Стрес – це не деструктивні життєві обставини, а захисна реакція організму на ці обставини. Стресора реакція спрямована на підвищення сталості організму до будь-яких впливів та носить захисно-приспосовний характер. За Г. Сельє, адаптаційний синдром починається із стадії тривоги, під час котрої у відповідь на перший шок мобілізуються захисні системи організму (протишок). У результаті організм придбає сталість не тільки до фактору, що сприяє стресу, але і до інших.